

Urszula Motowidlak¹
Katedra Towaroznawstwa i Technologii
Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny
Uniwersytet Łódzki
Łódź

Tendencje w rolnictwie ekologicznym w krajach Unii Europejskiej

Tendencies in organic farming in the European Union countries

Abstract. The article presents the state of organic farming in the enlarged European Union (EU). It is important to emphasise the growing role of this kind of farming. In the period of years 1985-2006 the number of organic farms in the EU-27 member states has grown over 34 times and their area nearly 70 times. An attention has been paid to the great differentiation in the organic farming area and the number of organic farms in individual EU countries. The greatest organic farming areas in years 2003-2006 were found in Italy, Germany, Spain, Great Britain and France. In the article the dynamic growth of organic farming in the countries of Middle-East Europe has been shown. At the same time the directions of changes in the Polish organic farming have been identified, which had been caused by advantages resulting from the EU membership. The evidence for the big scale of the development of this sort of farming is that the organic farming area in the EU-12 countries in years 2003-2006 has become 2 times greater and covered over 17 percent of the total EU organic farming area. However in Poland the organic farming area in 2006 was over 4-times greater than in 2003.

Key words: EU agricultural market, organic farming, organic food

Synopsis. Artykuł poświęcony jest prezentacji stanu rolnictwa ekologicznego w rozszerzonej Unii Europejskiej (UE), co ma na celu podkreślenie rosnącego znaczenia tego sposobu gospodarowania. W latach 1985-2006 liczba gospodarstw ekologicznych w 27 państwach członkowskich UE zwiększyła się ponad 34-krotnie, zaś ich powierzchnia prawie 70-krotnie. Zwrócono jednocześnie uwagę na duże zróżnicowanie wielkości powierzchni ekologicznych użytków rolnych oraz liczby gospodarstw ekologicznych w poszczególnych państwach członkowskich UE. W latach 2003-2006 największy areał upraw ekologicznych wśród krajów członkowskich UE odnotowano we Włoszech, Niemczech, Hiszpanii, Wielkiej Brytanii oraz Francji. W artykule wskazano także na dynamiczny rozwój tego sposobu gospodarowania w krajach Europy Środkowo-Wschodniej. Uwydatniono przy tym kierunki zmian w polskim rolnictwie ekologicznym, dla którego istotnym impulsem były korzyści wynikające z członkostwa w UE. O skali rozwoju tego sposobu gospodarowania w krajach UE-12 świadczy fakt, iż w latach 2003-2006 powierzchnia gospodarstw ekologicznych zwiększyła się prawie 2-krotnie, obejmując w 2006 roku ponad 17% areału ekologicznych użytków rolnych UE. Natomiast w Polsce areał upraw ekologicznych w 2006 roku był ponad 4-krotnie większy w stosunku do 2003 roku.

Słowa kluczowe: rynek rolny UE, rolnictwo ekologiczne, żywność ekologiczna

Wstęp

Rynek produktów rolnictwa ekologicznego należy aktualnie do najbardziej dynamicznie rozwijających się sektorów rynku produktów żywnościowych na świecie, zwłaszcza w krajach UE. Od początku lat 90. XX wieku obserwujemy wysoką dynamikę wzrostu popytu na żywność ekologiczną, szczególnie w krajach wysoko rozwiniętych,

¹ Dr, e-mail: umotowidlak@onet.eu

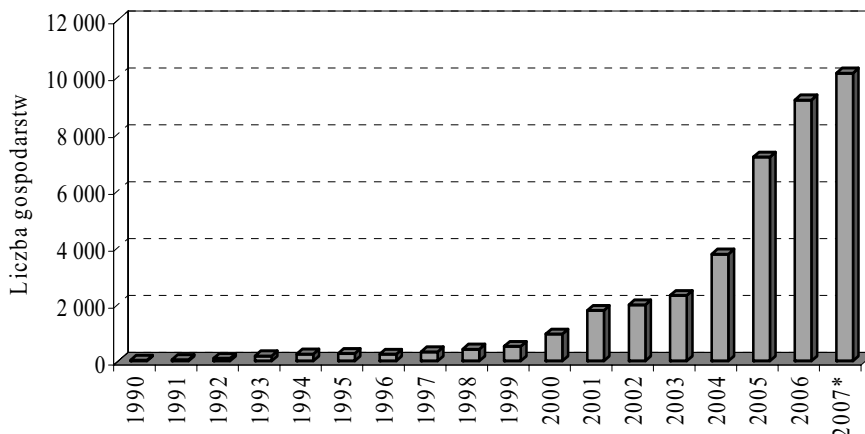
średnio o 20% rocznie. W 2007 roku wartość sprzedaży żywności ekologicznej na świecie stanowiła 40 mld USD [Krajewski i Świątkowska 2006], zaś jej udział w rynku żywności, w zależności od rodzaju produktu, wynosił od ułamka procenta nawet do kilkunastu procent i ciągle rośnie. Wprowadzone w UE na początku lat 90. ubiegłego wieku precyzyjne uregulowania prawne dotyczące rolnictwa ekologicznego i obrotu żywnością ekologiczną zapewniły stabilizację i dobrą organizację rynku produktów wytworzonych zgodnie z kryteriami rolnictwa ekologicznego. Uporządkowanie informacji dotyczących prawidłowego oznakowania i etykietowania produktów ekologicznych stanowiło kolejny krok do ich sukcesu na rynku artykułów żywnościowych. To właśnie m.in. dzięki tym działaniom rolnictwo i przetwórstwo ekologiczne stało się ważnym segmentem rynku rolno-spożywczego w wielu krajach UE, którego rola nieustannie wzrasta. Integracja Polski z UE, oznaczająca włączenie polskiego sektora żywnościowego do jednolitego rynku europejskiego, miała umożliwić swobodny handel produktami rolno-spożywczymi między krajami członkowskimi poszerzonej UE, tworząc korzystne perspektywy dla rozwoju polskich gospodarstw ekologicznych.

Celem artykułu jest analiza zmian w polskim rolnictwie ekologicznym po wejściu naszego kraju do UE oraz określenie jego pozycji na unijnym rynku produktów ekologicznych.

Stan polskiego rolnictwa ekologicznego

Na terenie Polski rolnictwo ekologiczne ma ponad półwieczną tradycję. Jednak większe zainteresowanie systemem produkcji rolniczej, opartym na wykorzystaniu naturalnych procesów zachodzących w gospodarstwie rolnym, nastąpiło w Polsce dopiero, podobnie jak w krajach UE, na przełomie lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych. W latach 90. podejmowano różne inicjatywy o zasięgu regionalnym i krajowym, które miały służyć upowszechnianiu ekologicznych sposobów gospodarowania. Działania te nie przyniosły jednak oczekiwanych efektów. Postawa konsumentów wobec żywności ekologicznej oraz zbyt późno podjęte działania proekologiczne ze strony państwa nie sprzyjały rozwojowi tej metody gospodarowania w rolnictwie polskim. Wprawdzie liczba oraz powierzchnia gospodarstw ekologicznych systematycznie wzrastała od 1990 roku, jednak tempo tych zmian nie było zadowalające, co obrazują dane przedstawione na rysunkach 1 i 2.

Dopiero objęcie tego sposobu gospodarowania od 1999 roku wsparciem finansowym skierowanym bezpośrednio do rolników oraz wprowadzenie regulacji prawnych w zakresie rolnictwa ekologicznego w 2001 roku spowodowało znaczący wzrost liczby gospodarstw ekologicznych w Polsce oraz powierzchni przeznaczonych pod uprawy ekologiczne. W okresie 1999-2003 ich liczba oraz areał upraw ekologicznych zwiększyły się ponad czterokrotnie. Pomimo zwiększonego zainteresowania tym sposobem gospodarowania, rolnictwo ekologiczne nadal odgrywało stosunkowo niewielką rolę w produkcji rolnej naszego kraju. W 2003 roku gospodarstwa ekologiczne w Polsce stanowiły tylko 0,11% liczby wszystkich gospodarstw rolnych obejmując 0,3% ogólnej powierzchni użytków rolnych.

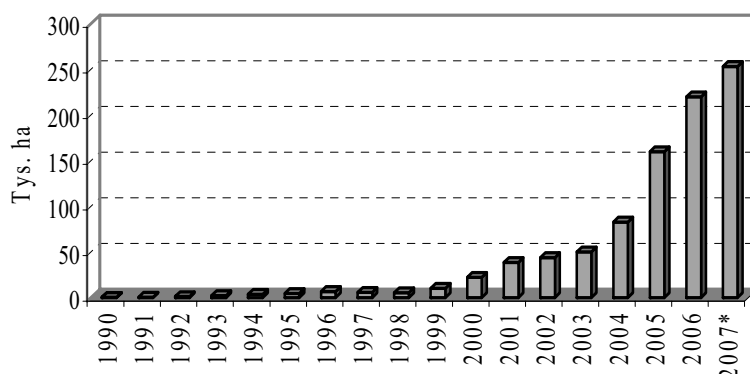

Rys. 1. Liczba gospodarstw ekologicznych w Polsce w latach 1990-2007

Fig. 1. Number of organic farms in Poland in 1990-2007

*dane za I półrocze

Źródło: opracowano na podstawie danych EKOLANDu, Inspekcji Skupu i Przetwórstwa Artykułów Rolnych oraz Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

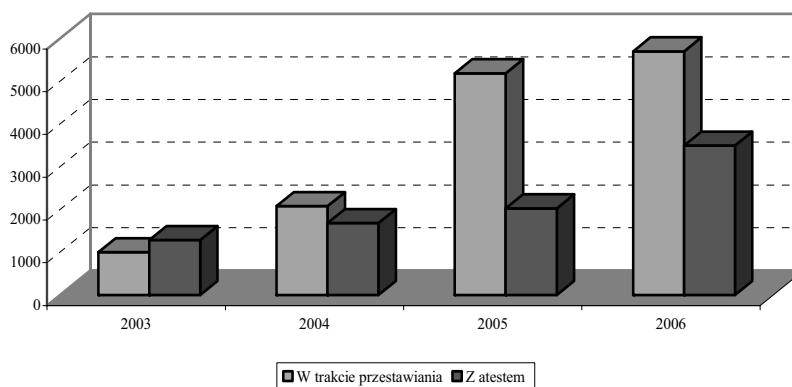
Rys.2. Powierzchnia upraw ekologicznych w Polsce w latach 1990-2007

Fig. 2. Organic farming area in Poland in 1990-2007

*dane za I półrocze

Źródło: opracowano na podstawie danych EKOLANDu, Inspekcji Skupu i Przetwórstwa Artykułów Rolnych oraz Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Aksesja Polski do UE i związana z nią konieczność dostosowywania się do jej standardów stworzyła dogodną sytuację do bardziej dynamicznego rozwoju rolnictwa ekologicznego. Wsparcie finansowe dla gospodarstw ekologicznych, a szczególnie płatności przyznawane rolnikom za wykonywanie w okresie pięcioletnim usług na rzecz środowiska w ramach tzw. pakietów rolnośrodowiskowych, stanowiły wyraźną zachętę do podejmowania tego typu działań, co znalazło odzwierciedlenie w rosnącej liczbie gospodarstw ekologicznych [Stankiewicz 2004]. Zostało to przedstawiono na rysunku 3.

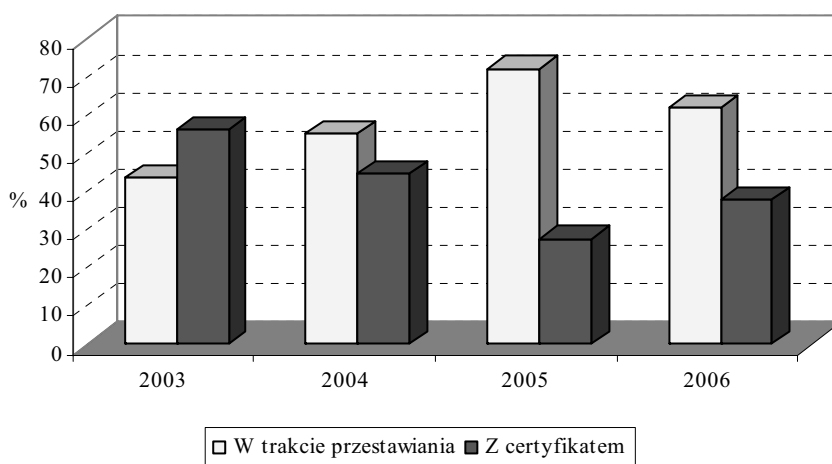

Rys. 3. Gospodarstwa ekologiczne w Polsce w latach 2003-2006
 Fig. 3. Organic farms in Poland in 2003-2006
 Źródło: opracowanie własne na podstawie rocznych raportów IJHARS.

Jak wynika z rysunku 3, w 2004 roku w systemie kontroli i certyfikacji zarejestrowanych było 3.760 gospodarstw, czyli o ponad 64% więcej niż w 2003 roku. Kontrolą i certyfikacją objęto 82.730 ha użytków rolnych, co oznaczało 66% wzrostu w stosunku do roku 2003. Spośród 3.760 skontrolowanych gospodarstw certyfikat zgodności uzyskało 1.639 gospodarstw o łącznej powierzchni 46.817 ha. Ilość ta była o 31% wyższa niż w 2003 roku, a rezultat ten był głównie wynikiem wzrostu liczby gospodarstw w trakcie przestawiania, tj. gospodarstw rozpoczynających produkcję metodami ekologicznymi. Na szczególną uwagę, w 2004 roku, zasługuje ponad 2-krotny wzrost liczby gospodarstw przestawiających profil produkcji z konwencjonalnego na ekologiczny w stosunku do 2003 roku. Spośród 2.077 gospodarstw, które rozpoczęły przestawianie produkcji na biodynamiczną, w drugim roku tego procesu znajdowało się 438 gospodarstw o łącznej powierzchni 10.248 ha, natomiast w pierwszym roku przestawiania zarejestrowano aż 1.639 gospodarstw zajmujących areał 47.867 ha [Stan... 2004]. Dane te świadczą o wzroście zainteresowania rolników ekologicznym systemem produkcji rolnej. Mimo opóźnień dotyczących terminu przyjęcia Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich złożyli oni wnioski o dopłaty i uczestnictwo w programie rolnośrodowiskowym w pakiecie rolnictwa ekologicznego.

Pozytywne zmiany zaobserwowano również w drugim roku członkostwa naszego kraju w UE, o czym świadczył między innymi prawie 2-krotny wzrost liczby gospodarstw ekologicznych w odniesieniu do 2004 roku. Z 7.182 skontrolowanych gospodarstw aż 5.184, stanowiły gospodarstwa rolne, które były w trakcie przestawiania na produkcję ekologiczną, przy czym 3.611 gospodarstw po raz pierwszy zadeklarowało uczestnictwo w pakiecie rolnictwa ekologicznego, tj. ponad dwa razy więcej niż 2004 roku. Natomiast liczba gospodarstw będących w drugim i trzecim roku przestawiania profilu produkcji na biodynamiczną wzrosła ponad 3-krotnie w porównaniu do roku poprzedniego i wynosiła 1.522. W tym samym czasie certyfikat zgodności uzyskało 2.026 producentów żywności ekologicznej, tj. o 20% więcej niż w 2004 roku. Zwiększenie liczby gospodarstw ekologicznych spowodowało proporcjonalny wzrost powierzchni ich upraw, która osiągnęła prawie 160 tys. ha. W 2006 roku odnotowano dalszy wzrost zarówno liczby

gospodarstw ekologicznych, jak również ich powierzchni, jednak tempo tych zmian uległo wyraźnemu wyhamowaniu. Liczba producentów rolnych prowadzących produkcję metodami ekologicznymi w 2006 roku wynosiła 9.188, czyli o 28% więcej w porównaniu do 2005 roku, przy czym wzrost ten był efektem głównie zwiększenia się liczby gospodarstw z atestem. W wyniku przeprowadzonych kontroli certyfikat zgodności uzyskało 3.494 gospodarstw, co oznaczało 72% wzrost w porównaniu do 2005 roku, natomiast liczba gospodarstw będących w trakcie przestawiania produkcji zwiększyła się tylko o 10% w stosunku do 2005 roku. Spowodowało to w konsekwencji spadek ich udziału w całkowitej liczbie gospodarstw ekologicznych zarejestrowanych w 2006 roku (rys. 4).

Rys. 4. Udział gospodarstw ekologicznych z certyfikatami i w trakcie przestawiania produkcji w ogólnej liczbie gospodarstw ekologicznych w Polsce w latach 2003-2006

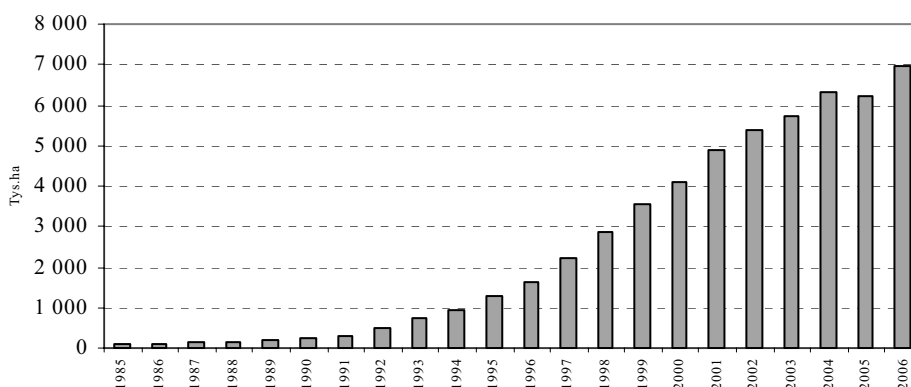
Fig. 4. Share of fully converted and organic farms under conversion in the total number of organic farms in Poland in 2003-2006

Źródło: opracowanie własne na podstawie rocznych raportów IJHARS.

Z danych przedstawionych na rysunku 4 wynika, że pojawienie się stabilnych warunków finansowych i prawnych, w związku z przystąpieniem Polski do UE, spowodowało dalszy wzrost zainteresowania rolników przestawianiem się na gospodarowanie zgodne z kryteriami rolnictwa ekologicznego. W okresie 2004-2005 odnotowano wzrost udziału producentów rolnych przestawiających produkcję z konwencjonalnej na biodynamiczną w ogólnej liczbie gospodarstw ekologicznych. Wynosił on odpowiednio 55% i 72% w kolejnych latach tego okresu. Natomiast w 2006 roku, mimo utrzymującej się, zarówno liczebnej jak i procentowej, przewagi gospodarstw ekologicznych będących w okresie przejściowym w stosunku do producentów z atestem, odnotowano spadek dynamiki wzrostu liczby gospodarstw będących w trakcie przestawiania produkcji. Mniejsze w 2006 roku zainteresowanie producentów rolnych dopłatami rolnośrodowiskowymi w ramach pakietu rolnictwa ekologicznego wyraźnie wpłynęło na wyhamowanie tempa wzrostu liczby gospodarstw ekologicznych ogółem.

Rozwój rolnictwa ekologicznego w krajach Unii Europejskiej

W ciągu ostatnich kilkunastu lat obserwujemy wzrost zainteresowania rolnictwem ekologicznym niemal we wszystkich krajach członkowskich UE. Powierzchnia użytków rolnych wykorzystywanych przez gospodarstwa ekologiczne w 27 państwach członkowskich UE zwiększyła się z niespełna 100,0 tys. ha w 1985 roku do ponad 6,9 mln ha w 2006 roku. Oznacza to, że w ciągu 20 lat powierzchnia ta wzrosła prawie 70-krotnie, stanowiąc w 2006 roku 4,3% ogółu użytków rolnych UE.

Rys. 5. Areal upraw ekologicznych w UE-27 w latach 1985-2006

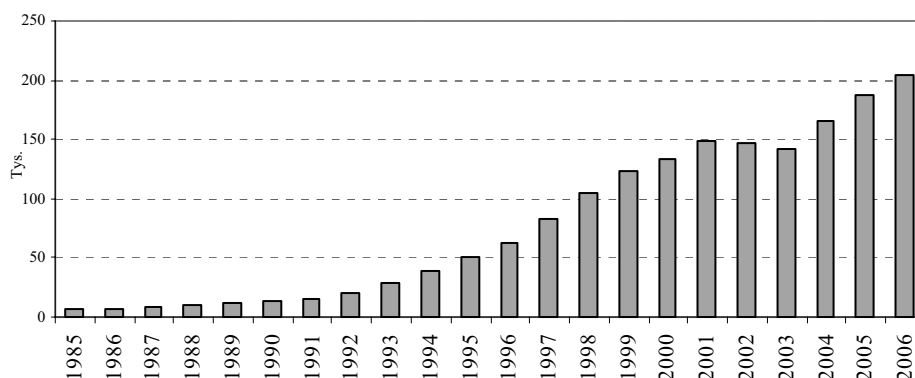
Fig. 5. Organic farming area in EU-27 in years 1985-2006

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych H.Wiiler, M.Yussefi(Eds.) „The Word of Organic Agriculture Statistics and Emerging Trends 2004”, L.Lorens Abando, E.Rohner-Thielen „Different organic farming patterns within EU-25”, oraz Organic Farming in Europe – Statistics.

W tym samym okresie liczba gospodarstw ekologicznych w 27 państwach członkowskich UE zwiększyła się ponad 34-krotnie. W 1985 roku zarejestrowanych było około 6,0 tys. podmiotów gospodarujących zgodnie z kryteriami rolnictwa ekologicznego [Gawlik 2004]. Natomiast w 2006 roku kontrolą i certyfikacją objętych zostało ponad 205,3 tys. gospodarstw ekologicznych, stanowiących 4,1% ogólnej liczby gospodarstw UE 27.

Największą dynamikę rozwoju produkcji metodami ekologicznymi odnotowano w latach 90. Około 90% obecnie funkcjonujących gospodarstw ekologicznych przestawiło się na ten sposób gospodarowania po 1992 roku. W rezultacie z roku na rok wzrastała zarówno liczba gospodarstw ekologicznych, jak i powierzchnia użytków rolnych, zagospodarowana metodami ekologicznymi. W latach 1993-1999 areal upraw ekologicznych w krajach UE zwiększył się 5-krotnie, natomiast liczba gospodarstw z atestem i będących w okresie przestawiania wzrosła 3-krotnie. W kolejnych siedmiu latach odnotowano dalszy wzrost zarówno liczby gospodarstw ekologicznych, jak i arealu ich upraw, jednak dynamika tych zmian uległa wyraźnemu wyhamowaniu. W okresie 2000-2006 powierzchnia upraw ekologicznych zwiększyła się ponad 1,6-krotnie, zaś ich liczba wzrosła 1,5-krotnie. Pomimo wzrastającego popytu na żywność ekologiczną, w 2002 roku odnotowano po raz pierwszy spadek liczby gospodarstw uprawiających metodami ekologicznymi o ok. 2% w stosunku do 2001 roku. Tendencja spadkowa utrzymała się również w 2003 roku, bowiem liczba gospodarstw zmniejszyła się o 4% w porównaniu do 2002 roku. Po dwuletnim

okresie spadków liczba producentów rolnych zainteresowanych prośrodowiskowymi metodami upraw zaczęła się stopniowo zwiększać i w 2006 roku była ona o 44% większa niż 2003 roku.

Rys. 6. Liczba gospodarstw ekologicznych w UE 27 w latach 1985-2006

Fig. 6. Number of organic farms in EU 27 in 1985-2006

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z publikacji [The Word... 2004; Abando i Rohner-Thielen 2007; European... 2008]

Zainteresowanie rolnictwem ekologicznym w poszczególnych państwach członkowskich UE jest bardzo zróżnicowane [European... 2008]. Dotyczy to zarówno poziomu, jak i dynamiki rozwoju tego sposobu gospodarowania. Na podstawie danych zawartych w tabeli 1 można stwierdzić, iż w UE istnieje koncentracja ekologicznej produkcji roślinnej i zwierzęcej w kilku krajach, które mają największe znaczenie dla rynku żywności ekologicznej.

W latach 2003-2006 do grupy krajów członkowskich UE 27 o największym udziale gruntów zagospodarowanych metodami ekologicznymi należały Włochy, Niemcy, Hiszpania, Wielka Brytania oraz Francja, w których znajdowało się ponad 62% całkowitego areалу tych upraw w państwach członkowskich UE. Mimo zdecydowanej przewagi rozwoju rolnictwa ekologicznego w tych krajach w ostatnich latach odnotowano w nich mniejsze zainteresowanie uprawami ekologicznymi, w wyniku czego nastąpił spadek ich udziału w całkowitej powierzchni upraw ekologicznych UE 27. W 2003 roku obejmował on bowiem około 66% całkowitej powierzchni upraw ekologicznych UE, natomiast w 2006 roku 58%.

Jak wynika z rysunku 7, w latach 2003-2006 w większości państw "piętnastki", mimo wzrostu areалу upraw ekologicznych, nastąpił spadek ich udziału w całkowitej powierzchni upraw ekologicznych UE-27. Natomiast nowe kraje członkowskie Unii Europejskiej (UE-12), mimo niewielkiego udziału w europejskim rolnictwie ekologicznym, wykazywały wysoką dynamikę wzrostu. W latach 2003-2006 powierzchnia gospodarstw ekologicznych w tych państwach zwiększyła się z około 640,9 tys. ha do ponad 1,2 mln ha, tj. prawie 2-krotnie, obejmując w 2006 roku ponad 17% areálu ekologicznych użytków rolnych państw członkowskich UE-27.

Tabela 1. Powierzchnia upraw ekologicznych oraz liczba gospodarstw ekologicznych w krajach UE-27 w latach 2003-2006

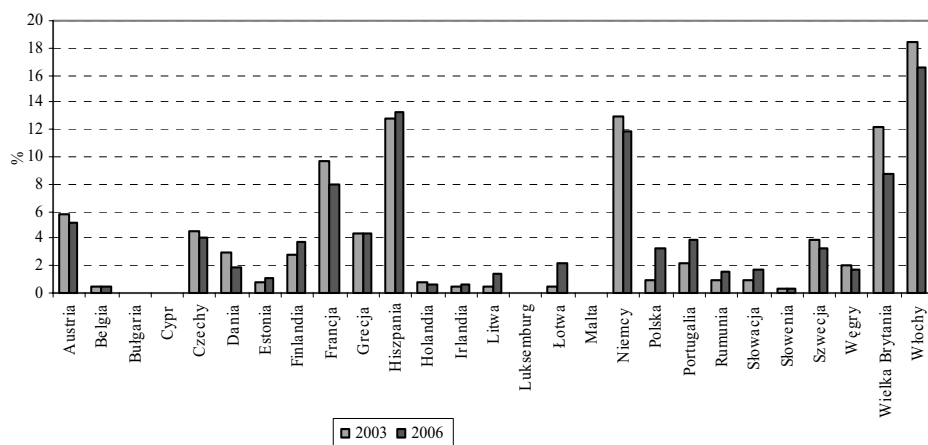
Table 1. Organic farming area and number of organic farms in the EU countries in years 2003-2006

Kraj	Powierzchnia upraw ekologicznych w roku, ha				Liczba gospodarstw ekologicznych w roku			
	2003	2004	2005	2006	2003	2004	2005	2006
Austria	328 803	343 183	360 369	361 487	19 056	21 235	21 455	21 600
Belgia	24 163	23 728	22 996	28 636	688	1 210	1 282	1 403
Bułgaria	650	1 144	2 432	4 691	29	51	111	218
Cypr	500	867	1 698	1 979	45	225	305	305
Czechy	254 995	263 299	254 982	281 535	810	1 123	1 234	1 093
Dania	165 148	156 882	144 672	133 046	3 510	3 875	3 757	3 584
Estonia	40 890	46 000	59 741	72 886	746	810	1 023	1 187
Finlandia	159 967	162 024	147 588	261 654	4 983	5 324	4 646	4 315
Francja	550 000	534 037	560 838	552 824	11 377	16 082	16 566	16 500
Grecja	244 455	249 488	288 737	302 264	6 028	9 885	16 399	24 666
Hiszpania	725 254	733 182	807 569	926 390	17 028	17 688	16 790	18 318
Holandia	41 865	48 152	48 765	48 424	1 522	2 216	2 234	2 305
Irlandia	28 514	30 670	34 912	39 947	889	946	1 066	1 206
Litwa	23 289	36 864	64 544	96 717	700	1 050	2 883	4 105
Luksemburg	3 002	3 158	3 243	3 300	59	104	110	72
Łotwa	24 480	36 864	118 612	150 000	550	1 202	1 817	2 370
Malta	14	1	13	20	20	1	7	11
Niemcy	734 027	767 891	807 406	825 539	16 476	20 909	22 032	23 978
Polska	49 928	82 730	167 740	228 009	2 304	3 760	7 182	9 188
Portugalia	120 729	215 408	233 458	269 374	1 196	1 461	1 660	1 696
Rumunia	56 800	73 300	92 770	107 582	b.d.	1 200	2 920	3 033
Słowacja	54 478	53 801	90 206	121 461	100	127	210	298
Słowenia	21 017	22 606	23 499	26 831	1 429	1 615	1 758	1 992
Szwecja	225 776	222 100	200 010	225 385	3 562	5 406	2 977	2 830
Węgry	113 816	128 690	122 615	122 765	1 255	1 898	1 553	1 553
Wielka Brytania	695 619	690 047	608 952	604 571	4 017	5 947	6 331	6 485
Włochy	1 052 002	954 362	1 069 462	1 148 162	44 043	41 357	49 469	51 065
Ogółem	5 740 181	5 880 478	6 337 829	6 945 479	142 422	166 707	187 777	205 376

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych [European... 2008].

Na podstawie danych zawartych w tabeli 1 można stwierdzić, iż największą dynamiką wzrostu powierzchni upraw ekologicznych w latach 2003-2006 charakteryzowały się Bułgaria, Łotwa, Polska oraz Litwa. Uprawy ekologiczne w Bułgarii obejmowały w 2003 roku powierzchnię 0,6 tys. ha, a w 2006 roku 4,6 tys. ha, co oznacza ponad 7-krotny ich wzrost. Na Łotwie powierzchnia upraw ekologicznych wzrosła w tym okresie ponad 6-krotnie, tj. z 24,5 tys. ha w 2003 roku do 150,0 tys. ha w 2006 roku. Prawie 5-krotny wzrost

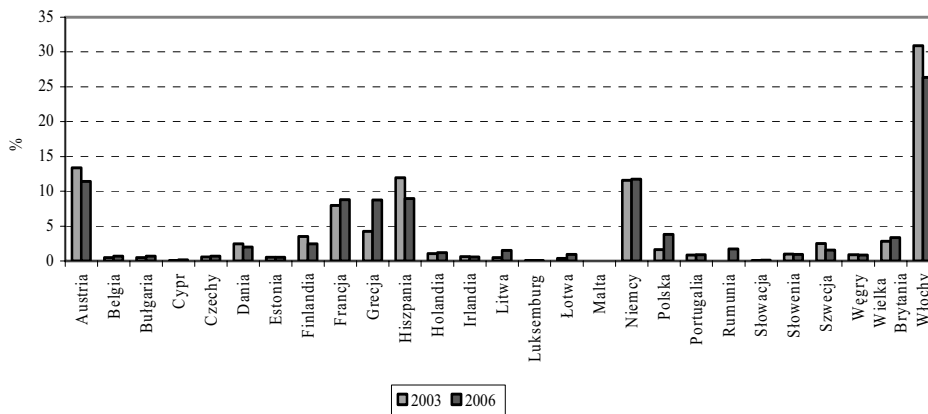
powierzchni upraw ekologicznych w badanym okresie odnotowano w Polsce, w której powierzchnia gospodarstw ekologicznych wzrosła z 49,9 tys. ha w 2003 roku do 228,0 tys. ha w 2006 roku, co pozwoliło jej na zajęcie 11 miejsca wśród państw z największym procentowym udziałem w uprawach ekologicznych w UE 27. Na Litwie w 2003 roku powierzchnia przeznaczona pod uprawy ekologiczne wynosiła 23,3 tys. ha, w 2006 roku 96,7 tys. ha, co oznaczało ponad 4-krotny jej wzrost.

Rys. 7. Udział krajowych upraw ekologicznych w całkowitym areale upraw ekologicznych UE-27
 Fig. 7. Share of organic farming area in the total EU-27 organic farming area, by country
 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych [European... 2008].

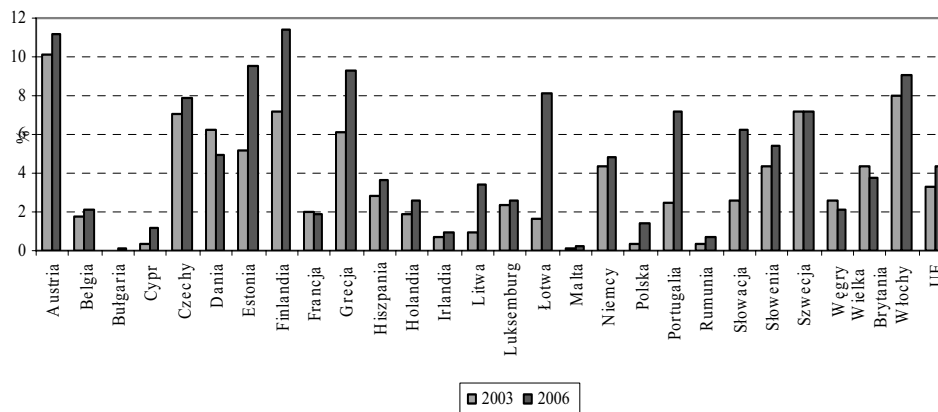
Z analizy danych dotyczących liczby producentów stosujących biodynamiczne metody upraw wynika, że w latach 2003-2006 najczęściej gospodarstw prowadzących produkcję zgodnie z kryteriami rolnictwa ekologicznego odnotowano we Włoszech. Ich udział w całkowitej liczbie gospodarstw ekologicznych UE-27 wynosił odpowiednio 31% w 2003 roku oraz 25% w 2006 roku. Kolejnymi państwami, na terenie których zanotowano w 2003 roku dużą liczbę gospodarstw ekologicznych były Austria, Hiszpania oraz Niemcy. Dynamiczny wzrost zainteresowania produkcją ekologiczną w Grecji spowodował, że w 2006 roku dołączyła ona do pierwszej trójki państw, pod względem liczby gospodarstw ekologicznych w UE, obok Włoch i Niemiec. W latach 2003-2006 liczba gospodarstw ekologicznych wzrosła w większości państw członkowskich UE.

Jak wynika z rysunku 8, największą dynamikę tych zmian odnotowano wśród nowych państw UE, a w szczególności na Litwie, Łotwie oraz w Polsce. W latach 2003-2006 liczba gospodarstw ekologicznych w tych państwach zwiększyła się odpowiednio 6-, 5- oraz 4-krotnie. W 2006 roku Litwa zajmowała 13 miejsce wśród krajów UE-27 pod względem liczby gospodarstw ekologicznych, podczas gdy w 2003 roku była na miejscu 19. Z kolei na Łotwie wzrost zainteresowania rolników produkcją ekologiczną spowodował w okresie 2003-2006 jej przesunięcie z miejsca 22 na miejsce 15 w rankingu państw UE-27 pod względem liczby gospodarstw ekologicznych, zaś Polski z pozycji 11 na 7.

Rys. 8. Udział krajowych gospodarstw ekologicznych w całkowitej liczbie gospodarstw ekologicznych UE-27
 Fig. 8. Share of organic farms in the total number of EU-27 organic farms, by country
 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych [European... 2008].

O wzroście zainteresowania produkcją ekologiczną świadczy analiza danych dotycząca udziału upraw ekologicznych w całości użytków rolnych państw członkowskich UE. W latach 2003-2006 nastąpił bowiem niemal we wszystkich krajach UE-27 wzrost tego udziału, co przedstawiono na rysunku 9.

Rys. 9. Udział upraw ekologicznych w całkowitej powierzchni użytków rolnych danego kraju
 Fig. 9. Share of the organic farming area in the total agricultural land area, by country
 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych [European... 2008].

Do państw, w których udział arealu upraw ekologicznych w powierzchni użytków rolnych ogółem w 2006 roku zdecydowanie przekroczył średnią UE (4,3%), zaliczyć należy: Finlandię (udział arealu upraw ekologicznych w całkowitej powierzchni użytków rolnych wyniósł 11,4%) Austrię (11,2%), Estonię (9,6%), Grecję (9,3) oraz Włochy (9,1%). Powierzchnia użytków rolnych w Polsce w 2006 roku przeznaczonych pod uprawy

ekologiczne stanowiła 1,4% ogólnej powierzchni użytków rolnych kraju, czyli ponad 4 razy więcej niż w 2003 roku. Z danych przedstawionych na rysunku 9 wynika, iż w krajach o mniej sprzyjających warunkach przyrodniczych (gorsze gleby, krótszy okres wegetacji, duży udział terenów podgórskich i górskich) udział rolnictwa ekologicznego był większy. W okresie 2003-2006 w krajach tych gospodarstwa wykorzystywały od 7% do 12% użytków rolnych. Natomiast w państwach posiadających korzystniejsze warunki siedliskowe do intensywnej produkcji rolnej (np. Francja, Holandia, Niemcy), udział upraw ekologicznych wynosił tylko od 1,9% do 4,8% użytków rolnych. Stopień zainteresowania tym sposobem gospodarowania uwarunkowany był także wsparciem finansowym, które ma szczególnie duże znaczenie dla rolników gospodarujących w gorszych warunkach siedliskowych i uzyskujących niższą wydajność, w których efektywność intensywnej produkcji jest niższa. Rolnictwo ekologiczne stwarza więc szansę utrzymania produkcji rolnej także w tych rejonach, w których, z powodów ekonomicznych lub środowiskowych, nie można jej intensyfikować. Natomiast w korzystnych warunkach przyrodniczo-glebowych intensywny sposób gospodarowania jest konkurencyjny w stosunku do rolnictwa ekologicznego [Kuś 2004].

Podsumowanie

Analiza danych dotyczących poziomu oraz dynamiki rozwoju rolnictwa ekologicznego w rozszerzonej UE potwierdziła wzrost znaczenia tego sposobu produkcji rolnej niemal we wszystkich jej państwach członkowskich. Na szczególną uwagę zasługuje duże zainteresowanie tym sposobem gospodarowania wśród nowych członków UE. Państwa te, mimo niewielkiego udziału w europejskim obszarze upraw ekologicznych, charakteryzowała wysoka dynamika wzrostu arealu upraw ekologicznych oraz liczby gospodarstw ekologicznych, która osłabiła poziom koncentracji rolnictwa ekologicznego w UE. Wyraźna przewaga Włoch, Niemiec, Hiszpanii, Wielkiej Brytanii i Francji w rozwoju tego sposobu produkcji rolnej nad pozostałymi krajami zmniejszyła się, zwłaszcza w stosunku do nowo przyjętych państw członkowskich UE. Członkostwo w UE gwarantujące bardziej stabilne warunki finansowe i prawne oraz nowe rynki zbytu spowodowało w państwach UE-12 wyraźny wzrost zainteresowania rolników przestawianiem się na gospodarowanie zgodne z kryteriami rolnictwa ekologicznego. Pozytywne zmiany w rolnictwie europejskim są utrwalane przez zwiększające się znaczenie produktów ekologicznych na rynku artykułów rolno-spożywczych.

Literatura

- Abando L., Rohner-Thielen E. [2007]: Different organic farming patterns within EU-25. [W:] Statistics in focus. European Commission, Bruksela.
- European Organic Farming Statistics. [2008]. Tryb dostępu: www.organic-europe.net/europe_eu/statistics.asp.
Data odczytu: maj 2008.
- Gawlik R. [2004]: Zmiany w polskim rolnictwie ekologicznym po wejściu do Unii Europejskiej. Stowarzyszenie Ekologiczne Eko-Unia, ss. 1.
- Krajewski K., Świątkowska M. [2006]: Rolnictwo i produkty ekologiczne wspierane działaniami promocyjnymi. *Przemysł Spożywczy* nr 12, s. 8.
- Kuś J. [2004]: Rolnictwo ekologiczne. *Problemy Ekologii*, t. 8, nr 6, s. 286.
- Organic Farming in the European Union. [2005]. Bruksela.

Stan i tendencje rozwoju rolnictwa ekologicznego w Polsce. [2004]. Raport IJHARS, Warszawa.
Stan i tendencje rozwoju rolnictwa ekologicznego w Polsce. [2007]. Raport IJHARS, Warszawa.
Stankiewicz D. [2004]: Rolnictwo ekologiczne w Polsce. *Monitor Unii Europejskiej* nr 9, s. 64.
The Word of Organic Agriculture - Statistics and Emerging Trends 2004. [2004]. H. Willer i M. Yussefi (red.).
International Federation of Organic Agriculture Movements, Bonn.
Żakowska-Biemans S., Gutkowska K. [2003]: Rynek żywności ekologicznej w Polsce oraz krajach Unii Europejskiej. Wyd. SGGW, Warszawa.